

РЕЦЕНЗИЯ

От: **проф. д-р Таня Петрова Парушева**

УНСС – София, катедра „Икономика на туризма”

Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки”

Професионално направление 3.8. „Икономика”

Научна специалност „Икономика и управление (глобализация в туризма)”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по *професионално направление „Науки за земята – География на рекреацията и туризма”* в Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на Научно жури за защита на дисертационен труд, съгласно Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” и решение на Научното жури от 20.10.2014 г.

Автор на дисертационния труд: *Фабио Котифава*

Тема на дисертационния труд: *„Регионални фактори за устойчиво туристическо развитие (казуси в Република България, Република Македония и Република Сърбия)”*

1. Информация за докторанта

Фабио Котифава е докторант на *самостоятелна подготовка в катедра „География на туризма”* към *Геолого-географски факултет* на СУ „Св. Климент Охридски”. Дисертационният труд е разработен под научното консултантство на **проф. д.г.н. Мария Воденска**.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на докторант Фабио Котифава е резултат от самостоятелно научно изследване. Разработката е в **обем** от 196 страници. **Структурата** на дисертационния труд е издържана в духа на добре

обоснована логика, последователност и връзка между третираните проблеми. Състои се от увод (8 стр.), основен текст в пет глави (157 стр.), заключение (12 стр.), 5 приложения (17 стр.) и списък на използваните литературни източници (3 стр.). В основния текст са илюстрирани 32 фигури и 81 таблици. Представен е списък с наименованията им, структуриран по последователността на главите в дисертационния труд.

Използваната научна литература включва 92 заглавия. Докторант Фабио Котифава показва **добро познаване** на идеите и концепциите на чуждестранни автори по изследваните проблеми. Литературните източници са ползвани **добросъвестно и коректно**.

Аргументирано и убедително са открити **причините за избор** на изследваната проблематика. Икономическото развитие, оцеляването на малките селски населени места и благосъстоянието на местните жители зависят от малките местни фирми. Бъдещето на местната общност увеличава ролята на малките местни предприемачи в управлението на туризма. Съществува пряка връзка между опазването на местната туристическа идентичност и развитието на местния туристически бизнес.

Подходящ е начинът, по който е конструирано дедуктивното разсъждение, което определяме като **изследователска теза** на автора, че „устойчивите предприемачи имат икономическо несъответствие по отношение на фирмите, работещи в традиционния туризъм, което води до намаляване на доходността им. Това сериозно подкопава тяхното развитие и / или оцеляване. Ако въведем интервенции, с цел елиминиране на това несъответствие, печалбата на устойчивите компании ще се увеличи, а с нея и способността им да се развият и / или оцеляват”.

Основните цели на изследването са ясно и точно дефинирани: „разработване на модел за устойчиво развитие на туризма; разработване на хипотеза за сътрудничество между местните участници, с цел бъдещо публично местно планиране; идентифициране и анализиране на факторите, предимно икономическите, за регионално устойчиво развитие на туризма; проучване на

икономическите характеристики и потребности на малките местни туристически предприятия”.

Авторовата теза се доказва, чрез възприети **3 хипотези**. Постигането на основните цели е осъществено, чрез решаването на **8 конкретни изследователски задачи**. Правилно са разграничени **обектът** на изследване – „десет туристически дестинации в България, Република Македония и Сърбия” и **предметът** на изследване – „анализ на устойчивото развитие на туризма в тези три страни, с акцент върху икономическите аспекти на някои туристически дестинации в селските райони и важни местни туристически предприятия”.

Изследователският инструментариум е подчинен на интердисциплинарния научен подход. Приложени са съвкупност от изследователски методи, като анализ и синтез, наблюдение, сравнение, анкетно проучване (количествено) и полу-структурирани интервюта (качествени). Резултатите са обработени и обобщени чрез статистически методи и анализи. Възприетите **4 ограничения** акцентуват върху трудностите при проучване на туристическите предприятия в трите страни и липсата на разбиране от някои респонденти за причината на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Съдържанието на дисертационния труд свидетелства, че докторант Фабио Котифава е реализирал **задълбочено научно изследване** и много добро **практическо доказателство** на авторовите цели и задачи. **Стилът** е стегнат и точен. Текстът е написан на разбираем **научен език**.

В **увода** на дисертационния труд, е представена логическата рамка на изложението. Обоснована е необходимостта от анализиране на регионалните туристически фактори за устойчиво туристическо развитие.

В **първа глава** на дисертационния труд **„Преглед на литературата”**, е извършен задълбочен обзор на литературните източници за икономическите измерения на устойчивото развитие на туризма. Открити са проблемите за малките местни предприемачи. Авторът насочва вниманието към развитието на подход за превръщането на устойчивия туризъм в печеливша икономическа практика.

Във **втора глава** на дисертационния труд „**Теоретична и методологична основа на изследване**”, са разгледани основни дефиниции и документи за устойчив туризъм, икономически теории и концепции. Изяснена е приложената методология. Представени са взаимоотношенията между публичните и частните субекти, свързани с конкретни области и мерки, чрез т. нар. „диаграма на кръговете”.

Трета глава на дисертационния труд „**Теоретичен модел**” изследва мерките за решаване на икономическите несъответствия между публичните и частните субекти, в подкрепа на устойчивостта. Посочени са начините за намиране на необходимите ресурси. Разкрити са благоприятните икономически предпоставки за развитието на малкия туристически предприемач и прилагането на устойчиви практики, с цел постигане на положителни ефекти от наличните ресурси.

Четвърта глава на дисертационния труд „**Област на изследване**” представя основанията за избор на страните-цел на изследването - България, Македония и Сърбия. Посочени са резултатите от проучените държави и туристически дестинации в централната част на Балканите. Авторът откроява най-изразените фактори за промотиране на дестинацията, чрез институционалните уебсайтове в трите страни.

Пета глава на дисертационния труд „**Констатации и анализи**” цели доказването на възприетите 3 изследователски хипотези в дисертационния труд. Изследвани са причините и последиците от икономическите несъответствия върху проучените малки туристически предприемачи и територията. Авторът твърди, че първата хипотеза не е напълно доказана. Извършен е задълбочен анализ на резултатите по втората хипотеза. Авторът изтъква фокусирането на местните предприемачи предимно върху инвестиции в сгради и по-малко в развитието на туристическия продукт. Направено е обобщение за липса на обществена подкрепа, сътрудничество и партньорства. Анализирани са резултатите от симулацията, чрез прилагането на „система за трансфер”. Третата хипотеза е доказана.

Заклучението на дисертационния труд, е посветено на изводите от изследователските резултати. Основните концепции от изследването са обобщени в

табличен вид. Формулирани и отправени са конкретни предложения и препоръки към публичните и частните субекти, предприемачите и населението.

Оценката на получените научни и научно-приложни **резултати** дава основание за **извода**, че целите на дисертационния труд са **постигнати** и изследователските задачи са **решени**. Авторовата теза е **доказана**.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд ясно се открояват следните **научни и научно-приложни приноси**:

първо – разработен е модел за устойчиво туристическо развитие, включващ три силни страни за интегриране на публичните и частните субекти в постигането на добри икономически ефекти;

второ – установена е тенденция към развитие на добри фази на сътрудничество и партньорства между публичните органи за бъдещо местно планиране;

трето – изведена е нова визия относно ролята на устойчивите туристически предприемачи за защита на колективното наследство;

четвърто – идентифицирани и задълбочено проучени са икономическите характеристики и потребности на малките местни туристически бизнеси;

пето – изследвана и анализирана е туристическата ситуация в малки селски туристически дестинации в централната част на Балканите;

шесто – направено е обосновано сравнение между икономическите характеристики на малки селски туристически дестинации и местни туристически предприятия в изследваните държави - България, Македония и Сърбия.

Докторант Фабио Котифава **правилно е формулирал приносите** в дисертационния труд, обобщени по отношение на теорията, методологията и изследователската работа. Представената справка за приносите е коректна и реално отразява постигнатите резултати.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Фабио Котифава има **4 научни публикации**, пряко свързани с тематиката на дисертационния труд. **Статиите** са на английски език, публикувани в списания “Balkania – Association of Balkan Alternative Tourism”, Skopje,

“International Journal of Responsible Tourism” и две - в Годишник на СУ „Св. Климент Охридски”.

Научната продукция, посветена на третираната проблематика **превишава количествените изисквания** за необходими публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор” и препоръчителните критерии на Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Публикациите на докторант Котифава са **представителни** и осигуряват достатъчно **разпространение на резултатите** от изследването сред академичната общност, държавните институции и националните браншови организации.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 53 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата и резултатите от изследването. Съставен е от 4 части, които включват: 1). синтезирано изложение; 2). справка за приносите; 3). списък на публикациите; 4). декларация за оригиналност. Декларацията потвърждава авторския продукт на дисертационния труд и липсата на нарушение на авторските права при използването на чужди публикации и разработки.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Могат да бъдат направени някои бележки, които биха подобрили общото представяне на разработката.

1. По наше мнение, авторското становище следва да бъде по-ясно изразено, при разглеждането на някои трактовки за икономическите измерения на устойчивото развитие на туризма (глава 1, стр. 8 - 12).

2. Удачно би било, транслацията на слоевете, отразяваща взаимоотношенията между публичните и частните субекти, да бъде по-задълбочено анализирана (фиг. 3-1, стр. 17).

Посочените бележки не принижават достойнствата на разработката и не влияят върху общата положителна оценка на дисертационния труд, като самостоятелно изследване с доказани научни и научно-приложни приноси.

Интересната проблематика поражда следните контролни въпроси:

1. Как на практика си представяте прилагането на предложения от Вас модел за устойчиви практики в изследваните три страни?

2. С какви мерки малките туристически предприемачи ще преодолеят критичната икономическа ситуация, за да се фокусират върху растежа на печалбата?

8. Заключение

С убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд. Потвърждавам, че той напълно **отговаря** на изискванията на ЗРАС в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд е **научноприложно решение** на реален практически проблем с обществена значимост и може да се използва за анализиране на регионалните фактори за устойчиво туристическо развитие. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания в областта на туризма и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

Предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземат **решение „ЗА“** присъждане на **образователна и научна степен „доктор“**, по **професионално направление „Науки за земята – География на рекреацията и туризма“** на **ФАБИО КОТИФАВА** - докторант на самостоятелна подготовка в катедра „География на туризма“ към Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

София,
04.12.2014 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Таня Парушева)